

СУЧАСНІ МЕТОДИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ТА УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Сучасні сільськогосподарські підприємства працюють у мінливому середовищі, що характеризується коливанням цін, кліматичними ризиками і зростанням конкуренції. Саме бухгалтерський і управлінський облік відіграють ключову роль у формуванні достовірної інформаційної бази для прийняття управлінських рішень, планування виробництва та підвищення ефективності використання ресурсів.

Базою управлінського обліку у сільськогосподарських підприємствах є інформація бухгалтерського обліку, безпосередньо у частині виробничих витрат, із урахуванням специфічного річного виробничого циклу, який не збігається з календарним роком. В аграрній сфері управлінський облік особливо важливий через сезонність виробництва, тривалий цикл вирощування продукції та залежність результатів від природно-кліматичних умов. Це дозволяє групувати дані за різними ознаками, при цьому підвищуючи їх аналітичну цінність і практичну користь під час прийняття управлінських рішень. Тобто, управлінський облік витрат є основою ефективної системи менеджменту на сільськогосподарських підприємствах, головним завданням якого є саме забезпечення керівництва повною та достовірною інформацією для контролю, аналізу й планування виробничих витрат. На відміну від фінансового обліку, який орієнтований на зовнішніх користувачів, управлінський облік спрямований на задоволення внутрішніх потреб підприємства [1, с. 159].

Порівняльну характеристику бухгалтерського та управлінського обліку на сільськогосподарських підприємствах за певними ознаками наведено у табл.1.

Таблиця 1

Порівняння бухгалтерського та управлінського обліку на сільськогосподарських підприємствах [2]

Ознака	Бухгалтерський облік	Управлінський облік
Основне призначення	Відображення фінансового стану та результатів діяльності	Надання керівництву даних для планування та контролю
Користувачі інформації	Зовнішні користувачі	Внутрішні користувачі
Об'єктна сфера обліку	Активи, зобов'язання, доходи, витрати, прибуток	Витрати, прибутковість, ефективність, центри відповідальності
Методи	Нормативний облік, подвійний запис, фінансова звітність	Бюджетування, CVP-аналіз, калькулювання
Часова орієнтація інформації	Наслідки минулих подій	Планування на майбутнє і контроль поточних показників
Регулювання	Визначається законодавством і стандартами обліку	Підприємство формує самостійно правила та систему
Технологічна основа	Автоматизовані системи обліку	Інформаційно-аналітичні платформи та рішення для управління ресурсами
Результат	Фінансова звітність, яка служить зовнішнім користувачам	Управлінські рішення і стратегічні плани, внутрішній контроль

Останні тенденції свідчать, що сучасний облік дедалі більше враховує екологічну та соціальну складові господарської діяльності. Підприємства прагнуть до раціонального використання природних ресурсів, зменшення шкідливих викидів та підвищення соціальної відповідальності бізнесу.

Важливим елементом системи управлінського обліку є організація його за центрами відповідальності, що передбачає виділення окремих підрозділів, таких як рослинництво, тваринництво, технічні служби, відповідальних за власні результати діяльності. Це дає змогу оцінювати ефективність роботи кожного структурного елементу, стимулювати підвищення продуктивності та знижувати витрати.

Для аграрних підприємств особливо важливо контролювати не лише загальні витрати, а й відхилення від установлених норм. Порівняння фактичних показників із нормативними дозволяє виявити неефективні витрати, оптимізувати використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, а також формувати обґрунтовану собівартість продукції. Управлінський облік забезпечує глибокий аналіз діяльності підприємства за допомогою економічних показників — собівартості, рентабельності, маржинального прибутку, граничних витрат та точки беззбитковості, що дає можливість керівництву оперативно оцінювати ефективність роботи підрозділів. Отримані дані використовуються для планування виробництва, оцінки фінансових ризиків і визначення напрямів розвитку [3].

Цифровізація облікових процесів є невід’ємною складовою ефективного управління. Більшість сучасних комп’ютерних облікових систем розраховані на спільну роботу бухгалтерів у мережі. Тому в її основу доцільно впровадити принцип відповідальності, який ґрунтується на тому, що кожний бухгалтер відповідає за ведення інформації на своїй ділянці обліку [4].

Поєднання двох підсистем дозволяє створити **єдиний інформаційний простір**, у якому управлінські рішення базуються на реальних даних бухгалтерського обліку. З цією метою сучасним сільськогосподарським підприємствам доцільно впроваджувати **інтегровані інформаційні системи типу ERP (Enterprise Resource Planning)**, які автоматизують процеси збору, обробки та аналізу даних (рис. 1).

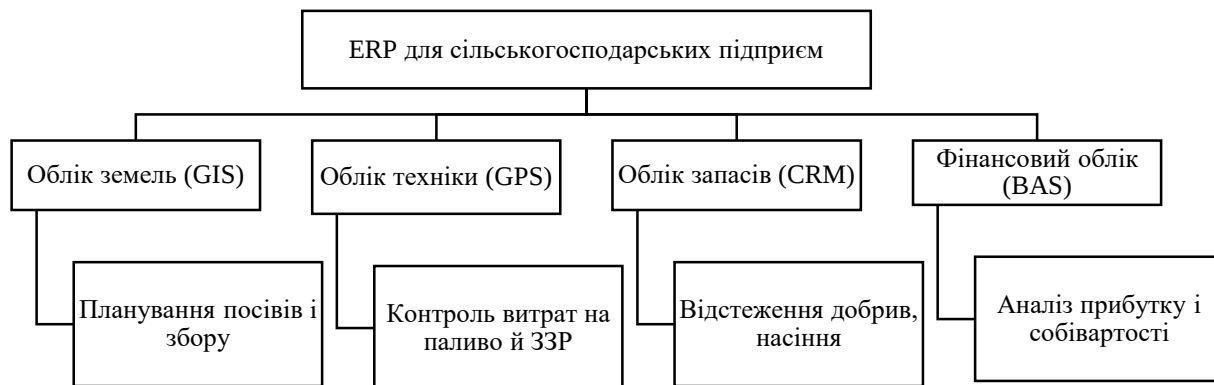

Рис.1 ERP – система для сільськогосподарських підприємств: основні підсистеми та їх функції

Саме використання інтегрованих ERP-програм, хмарних сервісів та цифрових інструментів надасть об'єднати бухгалтерський, фінансовий, виробничий та аналітичний облік в єдину інформаційну систему. Це підвищить точність даних, мінімізуватиме дублювання інформації й забезпечить оперативний контроль за витратами, прибутковістю та ефективністю агровиробництва [5].

Отже, сучасні методи бухгалтерського та управлінського обліку в аграрному секторі сприяють підвищенню ефективності виробництва, забезпечують прозорість фінансових потоків і створюють підґрунтя для стратегічного розвитку підприємства. Використання цифрових технологій, аналітичних інструментів і систем управління витратами дозволяє оперативно реагувати на зміни ринку та формувати конкурентні переваги у довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел:

1. Біла Ю., Білий А. *Проблемні питання управлінського обліку в аграрних підприємствах*. Вісник економіки. 2024, №4, с. 155-163. URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/53639>
2. Potryvaieva N.; Dubinina M.; Cheban Y.; Syrtseva S.; Luhova O. (2024) *Digitalisation of accounting of agricultural enterprises: National and international experience*. *Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science*. 28 (4), с. 41-53. URL: https://economics.kntu.kr.ua/eng/archive/9%2842%29/eng/42_Minaiev.html?utm_source=chatgpt.com
3. Lehenchuk S., Zakharov D., Fedorova O., Horodyskyi M., Vavilov D. (2025) *Digital transformation, research and development, and financial performance of agricultural companies*. *ARE Journal*. 11(3), с. 46-70. URL: https://www.are-journal.com/are/article/view/996?utm_source=chatgpt.com
4. Шепель І. Сучасні можливості організація обліку витрат виробництва і готової продукції в умовах комплексної автоматизації. *Економіка та суспільство*. 2023, №55. URL: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjBhPPmwJSQAxUlgv0HHeSRHLEQFnoECBoQAAQ&url=https%3A%2F%2Feconomyandsociety.in.ua%2Findex.php%2Fjournal%2Farticle%2Fdownload%2F2821%2F2741%2F&usg=AOvVaw118RukS4AH6uFIACi3EML4&opi=89978449>
5. Hnatyshyn L., Prokopyshyn O., Maletska O., Keleberda T., Pylypenko K. (2025) *Digital innovations in accounting as economic growth factors of an enterprise*. *Scientific Bulletin of Mukachevo State University*. Series "Economics", 12(1), с. 75-89.. Про цифрові інновації у бухгалтерському обліку в агропідприємствах. URL: <https://economics-msu.com.ua/en/journals/tom-12-1-2025/tsifrovi-innovatsiyi-v-bukhgalterskomu-obliku-yak-faktor-ekonomichnogo-zrostannya-pidpriemstva>